

O'ZBEK TILIDAN INGLIZ TILIGA AFORIZMLARNI TARJIMA QILISHGA OID MUAMMOLAR

Yusupova Shohista Ixtiyorovna

1-kurs magistr talabasi, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Milliy tiliga ega bo'lgan har bir millat o'z tilining boy imkoniyatlaridan foydalanadi. Tilning nufuzi, uning lug'at boyligidan, ifoda usulining turli-umanligidan, iboralardan kelib chiqib aniqlash mumkin bo'ladi. Undan tashqari aforizmlar, hikmatli so'zlar ham muayyan xalqning tarixi, turmush tarzi, qadriyatlarini bayon qiladi.

So'nggi yillarda aforizm va ularning turli tillarda tarjimasini hamda talqiniga qiziqish sezilarli darajada oshdi. Aforizmlar bo'yicha ko'p sonli tadqiqotlar mavjudligiga qaramay, hozirgacha aforizmlarning tillarga tarjimasini mohiyatini tushinishda, ularning ko'lamini aniqlashda, tuzilishini tavsiflashda ham aniqlik yo'q. Aforizmlarga bag'ishlangan asarlarda ularning belgilari va xususiyatlari ajralib turadi, ulardan biri qisqalikdir. Jahon tilshunosligida aforizmlarga oid gaplarni uchratish mumkin, ular qisqalikning alohida ahamiyatini ta'kidlaydi:

Aforizm so'z va ma'no orasidagi eng qisqa masofadir (S. Fedin).

Aforizm – bu bir qatordagi roman (L. Suxorukov).

Aforizmlarning haqiqiy miqdori: minimal so'zlar maksimal ma'noda (M. Tven).

Ixchamlik aforizmning muhim belgisi sifatida ko'plab tadqiqotchilar tomonidan qayd etilgan, ammo bu xususiyat aniqlashtirishni talab qiladi. A.V. Korolkova aforizmlar lug'atini tuzishda o'z tajribasiga asoslanib, buni ta'kidlaydi [2. P. 36]. Nomzodlik dissertatsiyasida E.Yu. Vaganovanning ta'kidlashicha, aforizm oltitagacha jumladan iborat bo'lishi mumkin [1. P. 28]. Sidorenko va L.I. Sokolskaya barcha aforizmlarning 3/4 qismi 3-5 so'zdan iborat ekanligini ta'kidlaydilar [3].

Qisqartirilgan matn sifatida aforizm maxsus sintaktik tuzilish, uning tuzilishini belgilovchi grammatik xususiyatlarning mavjudligi, o'rganish va tavsifi ushbu ishning mavzusi bo'lganligi bilan tavsiflanadi.

Aforizmlar jumlaning murakkablik darajasiga ko'ra ikki guruhga ajratildi: oddiy va murakkab. Tahlil shuni ko'rsatdiki, aforizmlar sintaktik jihatdan sodda gap bilan ifodalanadi. Aforizmlarning bir qismi strukturaviy jihatdan bitta oddiy, murakkab bo'lmagan jumladan iborat.

Violence is the diplomacy of the incompetent (I. Asimov). (Zo'ravonlik – qobiliyatsizlarning diplomatiyasi).

It is easier to stay out than get out (M. Twain) (Chiqishdan ko'ra tashqarida qolish osonroq).

Qoida tariqasida, bu turdagi aforizmlar tasdiqlovchi jumlar bilan ifodalanadi.

Odatda, aforizmlar bitta murakkab jumla bilan ifodalanadi. Shu bilan birga, gapning predmeti ham, predikat ham, ikkinchi darajali a'zolari ham bir xil bo'lishi mumkin:

Love, children and work are the great sources of fertilizing contact between the individual and the rest of the world (B. Russel). (Sevgi, bolalar va ish shaxs va dunyoning qolgan qismi o'rtasidagi eng ulug' aloqa manbalaridir).

First love is only a little foolishness and a lot of curiosity (G.B. Shaw). (Birinci sevgi – bu ozgina ahmoqlik va juda ko'p qiziquvchanlik).

Qo'shma gapda muhim vazifani qo'shma gaplar va turdosh so'zlar bajaradi. Ular nafaqat konstruktiv funktsiyani bajaradi, balki semantik va stilistik xususiyatni ham ifodalaydi:

Man will occasionally stumble over the truth, but most of the time he will pick himself up and continue on (W. Churchill). (Inson vaqti-vaqti bilan haqiqatga qoqiladi, lekin ko'pincha u o'zini ko'taradi va davom etadi)

France may claim the happiest marriages in the world, but the happiest divorces are "made in America" (H. Rowland). (Fransiya dunyoda baxtli nikohlarni da'vo qilishi mumkin, lekin eng baxtli ajralishlar Amerikada amalga oshiriladi).

Aforizm hikmatli, teran fikrni ifodalashning qisqa, nafis turi bo'lganligi sababli, ifodaning ixchamligi va qisqaligi uning grammatik tuzilishi xususiyatlarining mavjudligini taqozo etadi, sintaktik shaklining o'ziga xosligini belgilaydi. Aforizm bu chuqur fikrning o'ziga xos ifodasidir. Aforizmlarning murakkab umumiy jumlar, xususan, murakkab jumlar bilan ifodalanadi, bu esa aforizmda asta-sekin ochiladigan va sayqallanadigan chuqur fikrni o'z ichiga oladi. Tilshunoslik nuqtai nazaridan aforizmlarning turlari xilma-xil bo'lib, tarjima jarayonida ularning sintaktik, stilistik xususiyatlarini hisobga olish bilan birga, ularda muayyan millat ruhuni saqlab qolishga ham e'tibor qartish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Vaganova E.Y. Aforizm intertekstuallik nuqtai nazaridan matnning bir turi sifatida. Kaliningrad, 2002. – S. 261.
2. Korolkova A.V. Frazzeologiya kontekstida rus aforizmlari. Dis. fanlar doktori (filologiya). Smolensk, 2005. – P. 422.
3. Fedorenko N.T., Sokolskaya L.I. Aforizmlar nazariyasi. M.: Nauka, 1990. – P. 419.